

## Sisäiset tarkastajat ry

### Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

HE:ssä sote-maakuntalaiksi 51 §:n sisältämä **riippumattoman sisäisen tarkastuksen** järjestämisvelvoite on Sisäiset tarkastajat ry:n hallituksen näkemyksen mukaan hyvä uudistus, joka tukee julkisen sektorin hyvän hallinnon toteuttamista.

Sisäiset tarkastajat ry esittää 51 §:ään täsmennystä tiedonsaantioikeuksiin sekä lisäyksiä pykälän 51 perusteluihin alla olevien kohtien mukaan.

#### 1. Esitämme 51§:ään lisättäväksi sisäisen tarkastuksen tiedonsaantioikeudet:

Selkeyden vuoksi sisäisen tarkastuksen tiedonsaantioikeuksista tulisi säätää pykälätasolla (51§), kuten on säädetty tarkastuslautakunnan ja tilintarkastuksen tiedonsaantioikeuksista:

”Sisäisellä tarkastuksella on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada maakunnan viranomaisilta ja maakuntakonserniin kuuluvilta yhteisöiltä ja säätiöiltä tiedot ja nähtävikseen asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina tehtävänsä hoitamiseksi.”

#### 2. Esitämme 51§:n perusteluihin lisättäväksi:

Sisäisen tarkastuksen järjestämisvelvoite on määritelty pykälässä, mutta sisäisen tarkastuksen **toiminnan perusteita** ja tehtäviä ei kuitenkaan ole lain perusteluissa avattu ja selkeytetty. Sisäisestä valvonnasta on paljon tekstiä, mutta se ei nykymuodossaan informatiivisesti vielä riitä määrittämään sisäistä tarkastusta ja sen järjestämistä sote-maakunnissa. Lain velvoittamien tietämystä lakisääteisen sisäisen tarkastuksen toiminnon toteuttamiseksi tulee lisätä lain perusteluissa. Näin on tehty jo tarkastuslautakunnan osalta sen roolin ja tehtävien kuvaamiseksi lain perusteluissa.

##### a) Kansainväliset sisäisen tarkastuksen ammattistandardit

Lain perusteluissa tulee viitata kansainvälisiin sisäisen tarkastuksen ammattistandardeihin sisäisen tarkastuksen toiminnan ohjaamisessa.

Yhdenmukaisen ja laadukkaan sisäisen tarkastuksen järjestämiseksi sote-maakunnissa olisi lain perusteluissa todettava ammatillinen viitekehys ja sen peruseriaatteet, joiden pohjalta sisäinen tarkastus toteutetaan. Näin on tehty **valtion talousarvioasetuksessa**, joissa viitataan **ammattia ohjaaviin alan kansainvälisiin**

**sisäisen tarkastuksen ammattistandardeihin.** Valtion TA-perustelumuiotissa (29.3.2004) todetaan: ”sisäisellä tarkastuksella on oma valtion talousarvioasetuksen 70 §:ssä säädetty ja kansainvälisissä sisäisen tarkastuksen standardeissa määritelty tehtävänsä”.

#### b) Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuuden arviointi

Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on arvioida ja varmentaa sote-maakunnan sisäisen valvonnan ja **riskienhallinnan** toimivuutta ja **auttaa sote-maakuntahallitusta** (hallituksen tehtävät 43§).

Perusteluihin on syytä lisätä sisäisen tarkastuksen tehtäviin sisältyväksi myös ”**riskienhallinnan** toimivuuden arvioiminen”, koska maakuntahallituksen vastuulla on sekä sisäisen valvonnan että riskienhallinnan järjestäminen.

#### c) Järjestäminen

Lakisääteisen riippumattomuuden toteuttamiseksi, riippumattoman valvonta- ja riskienhallintainformaation välittämisen toteuttamiseksi, olisi selkeintä ja ammatilliseen viitekehyksen perusajattelun mukaista, että sisäisen tarkastuksen toiminto tulee järjestää maakuntahallituksen alaiseksi tai sen tarkastusjaoston/toimikunnan alaiseksi toiminnoksi.

Laissa todetun riippumattomuuden turvaamiseksi maakunnissa tulisi resursoida sisäinen tarkastus lähtökohtaisesti omaksi tehtäväksi/viraksi siten, että mahdollisten erityisasiantuntemuksen, ostopalveluhankintojen ja lisäresurssien hankinnasta ja raportoinnista vastaa ammatilliset standardit tunteva sisäisen tarkastuksen asiantuntija. Tämä turvaa organisatorisesti riippumattoman ja luottamuksellisen tarkastustyön, välittömän yhteistyön maakunnassa toimivien erilaisten tarkastus- ja arviointitahojen kanssa, sekä mahdollistaa maakuntahallituksen välittömän ohjaus- ja valvontaotteen tarkastustoimintaan. Vaihtoehtoisesti sisäinen tarkastus voitaisiin toteuttaa maakuntien yhteistoimintana (esim. kuntien yhteisesti toteuttamat tietosuojavastaavien tehtävät).

Kilpailu- ja kuluttajaviraston raportti ”Harmaa talous ja hankinnat” (2019) suosittelee painokkaasti sisäisen tarkastuksen järjestämistä kuntiin ja kuntayhtymiin ja hallituksen alaisuuteen.

#### d) Tilintarkastusta koskeva pykälä 125 §, kohta 4:

Tilintarkastajan on tarkastettava tämän kohdan mukaan: ”onko sote-maakunnan sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.” Tilintarkastajan huomio kiinnittyy lainmukaisuuden tarkastamiseen, ja tässä tapauksessa pykälän 51§ toteutumiseen, ”hallitus on järjestänyt riippumattoman sisäisen tarkastuksen”.

Tämänkin perusteella olisi tärkeää, että sisäisen tarkastuksen 51§:n lain perusteluissa viitattaisiin kansainvälisiin sisäisen tarkastuksen ammattistandardeihin sisäisen tarkastuksen järjestämiseksi, jolloin tilintarkastaja voisi ottaa kantaa

ammattillisen viitekehyksen sisältämien periaatteiden ja ammattistandardien avulla siihen, onko sisäinen tarkastus järjestetty asianmukaisesti.